

A LÁZADÓ TRÓNJA.

Az adjutáns kitérte az arannyal vert fehér szárnyasajtót. Két fegyőr vállán csattanva megfeszült a puskaszíj s csak bozontos bajuszuk remegett meg, amint kemény vigyázzba vetett fejjel lestek a brokátfüggönyös terem mélyébe. A rab lehajtotta fejét és átlépett a küszöbön. Két keze földnek ereszkedett a bilincsek súlya alatt. A láncok halkán megcsörrentek.

A király az ablaknál állt. Előbb a vállán keresztül nézett vissza nyugodtan érdeklődő tekintettel, aztán lassan megfordult s kardjára nehezeüve, kissé megingatta törzsét.

A rab még mindig nem nézett föl.

A szárnyasajtó nesztelenül becsukódott.

Odaküint az adjutáns hátradőlt a szék magas támláján s keze mozdulatlanul nyúlt el az íróasztal tágas síkján. Szőke haja alatt néhány ránc hasadt magas homlokára s két szemöldöke a csodálkozás fölfeléfutó ívében ért össze. Majd föllendítette kezét s visszajejtette megint.

— Excellenc, ez a hasonlatosság! — fordult egy tábornokhoz, aki a sárga brokátselyem kanapé sarkában ült hódolatosan összekuporodva — szinte hihetetlen.

A tábornok köhintett csodálkozásának jeléül.

— Valóban, ilyet még nem láttam.

Csakugyan, mintha két egymásfelé terített papirlapból metszették volna ki egyazon emberarc vonalait. A király és a lázadó! Már nem is testvéri hasonlóság, hanem a megtestesült azonosság, foghatóvá vált tükörkép.

A király még mindég nem szólt semmit. De egyre előbbre nyújtotta nyakát és úgy lesett a rabra. Az meg csak állt, konokul lehajtott fejjel.

— Hát maga az? — mondta végre a király és néhány lépést tett előre.

Most már a rab is felvetette fejét. Keményen, egyenesen a király szeme közé nézett.

— Hát én vagyok . . . Vagyok — ismételte s kihívóan megrándította a vállát.

A király elmosolyodott.

— De hiszen talán nem sokáig — mondotta gúny nélkül s figyelve leste szavai hatását.

A főtéren, a királyi palota előtt, már készen állt az iromba emelvény. Szuronyos katonák négyszöge vette körül hármas sorokban. Mint a középkorban. Ezt nézte az előbb. A tér szabad síkjain feketén hemzsegett a nép s az ablakok és háztetők is megteltek emberekkel. A megrettenés tompa zsivaja a királyi termékig fölmorajlott.

A rab vadul szorította össze ajkát s a láncok haragosan megcsörrentek.

— Tudom — s ezt úgy mondta, mintha vasat harapdált volna fogáival.

— Még látni akartam előbb — folytatta a király. — Ön valóban megtévesztésig hasonlít rám. Félelmetesen.

— Királyi játék — mondta gúnyosan a rab.

A király arcán nem volt semmi mosoly.

— De hiszen ön az életemre tört. Összeesküvést szervezett s lázadást szított az államhatalom ellen.

A rab szótlanul bólintott.

— És csodálkozik? — kérdezte tovább a király.

A rab megrázkódott és megint a földre sütötte szemét. Homloka fehér volt, mint a kriptafal. Aztán hirtelen felemelte kezét s feje fölött megrázta a bilincseket.

— Felség! — s a hangja most már hörögve bömbölt — én élni akarok!

A király megint elmosolyodott. Gúnyos, vagy inkább sajnálkozó arccal nézett a rabra.

— Hát olyan becses az élet?

A rab szeme gyűlölködve lobogott.

— És ezt tőlem kérdi felség? Akit lehúznak ezek a bilincsek? S ott lenn már vár a hóhér a faggyas kötéllel?

A király az ablak felé nézett s undorodva húzta el a száját.

— Igen, ezt értem. Ez a kötél-dolog, ez valóban förtelmes. . . . No de az élet? Mért volna olyan becses az élet?

X. Nikodémusz király dinasztíája már ötszáz éve uralkodott. Az első Nikodémusz vad barbár volt, aki még úgy fürdött a vérben, mint őfelsége X. Nikodémusz kölni víztől illatos medencékben. Azt mondják, még csak nem is volt nemes ur s vad vidékről tört be néhány lázadó paraszttal. De ki emlékszik már erre? Hiszen ennek ötszáz éve már. S azóta hányan jöttek, akik mind ennek az egységnek voltak az utódai. S a sor végén ott áll X. Nikodémusz. Ő az utolsó s ő már mindent ún a szíve mélyéből. Ő már igen fáradt.

De a lázadó azt se tudta ki volt az apja s ki volt az anyja. Mintha a semmiből szakadt volna ide a földre. Szerette az izmaít, a fogát, az ég boltját s a szilárd földet a lába alatt. Szerette, hogy van. Néha azt se tudta mit csináljon rettentő sok erejével. Szerette volna vérével telehinteni a világot, hogy magvak keljenek ki belőle. Az ő életének hajtásai. Mint az első Nikodémuszé egykor.

— Mert mindenkinek csak a magáé becses — dobta oda dacosan.

— Nekem? Az enyém?

Aztán a király megint az ablak felé nézett fanyar és mindentudó arccal. Majd leült s fáradt mozdulattal helyet mutatott:

— Üljön le.

A rab térde megcsuklott s megint kifeszült keményen.

— Felség — mondotta visszafojtott haraggal, tompa hangon — királyi szeszélynek is sok ez a játék.

A király hangja olyan lett, mint a gyermeké, akit játékában állítanak meg: duzzogó és könyörgő egyszerre.

— Kérem foglaljon helyet.

A rab leült, egyenes derékkal s bilincsbevert kezét két térde

közé szorította. A király vékony újaival végigsimított homlokán, aztán tenyerébe dőlt arccal fordult a rab felé.

— Ön hány éves most?

— A halál előtt már nincs életkor.

— De mégis — sürgette a király.

— Harminc.

— Én is — sóhajtott a király.

A rab most már kíváncsian figyelt.

— Kérem feleljen őszintén — folytatta a király. — Maga nem udvari ember. Magának életszaga van, mert azt tehetette, amit akart. Legyen őszinte. Meg fogom hálálni.

— És? — kérdezte a rab.

A király egész előre hajolt.

— Hát mondja, reggel, amikor fölkeltem, nem most, hanem amíg szabad volt és kinyitotta a szemét, nem fájt magának a világosság? És nem szeretette volna behúnyni a szemét és futni vissza az álmoba? . . . Hogy is mondjam csak? . . . Jó volt az a létezés? Tudni, hogy van?

A rab szélesre nyitotta ajkát s egészséges mosolyban fehérlett ki fogsora.

— Felség, én bizony koránkelő ember voltam. A madarakkal ébredtem minden reggel. Nincs ennél fölségesebb felség! Az ember teleszívja magát ébredéssel és belép a munka közepébe. Már hogynem lett volna jó tudnom, hogy vagyok? De erről igazán nevetséges épp nekem beszélnem.

— Várjon csak, várjon — kapkodott kusza mozdulatokkal a király. — És szerették? Az emberek? . . . Nem is azok . . . Hanem a nők? . . . Nem is . . . Csak egy nő?

A rab szinte fölnevetett.

— Ej! felség, az élet tele van szeretettel. No de ez nem afféle szentimentális táplálék, amivel életképtelen emberek tartják magukban a lélekzetet. Az erős embert szereti az egész világ. És a nő? Higyje el felség, ő a leghűbb szeizmográf. Kilométerekre megérzi és jelzi az erős embert. Korbáccsal se lehet leverni róla. Ősztön ez felség, hogy így hozzon erős, egészséges fiakat a világra.

És le-föl lendítette kezét, csaknem szétfeszítve a kettős acélpántot csuklója fölött. Homlokán kifeszült a bőr s fölragyogott rajta az életöröm. A napsugár is végigfutott fölemelt arcélén.

A király megint fölállt, szótlán tépelődéssel mérte föl-alá a termet, vázákat, porcellán nippeket emelgetett föl, majd megállt egy lépéssel a lázadó előtt. Föld felé hajló testtel.

— Nem értem — mondotta halkán.

A lázadó szánakozva nézett rá.

— Felség, ha vigasztalásra szorul, hívasson be egy udvarhölgyet, talán az adjutánsát, vagy a királynő öfelségét . . . De ez . . . Ez igazán nem az én dögöm — s megint haraggal dagadt meg a hangja. — Hogyne! én, az akasztófa árnyékában, még én vigasztaljam önt?

— De hiszen ez nem is olyan biztos — mondta a király s megint az előbbi évődés csengett a hangjában. — Ez az akasztófa még nem is egész biztos.

A lázadó az ablak felé lökte a kezét.

— Már ott áll — mondotta sötétem. — A királyi játékszer.

A király mintha tétovázott volna valamin.

— Tudja mit — mondotta hirtelen — én megmondom magának, hogy egyáltalában nem biztos. Hogy ott áll? Az semmi. Igaza volt. Az csak játékszer. Mumus, mumus . . .

És a király nevetni kezdett.

A rab telezította tüdejét és mély szusszanással szakadt ki belőle a szó.

— Felség!

A király tovább nevetett.

— És ne féljen a fagyvas kötélről. Kegyelemben fogom részesíteni.

— Felség!

— Biztos. Most már egészen biztos. A királynő is így tartja jónak. Akkor egészen biztos.

— Felség!

— Tudja, maga ott fog állani az akasztófa alatt. S akkor királyi futár érkezik. Mint a regényekben, vagy filmtétrumokban . . . Már én is sokszor láttam olyat. Hogy egy kissé megrettenjen a nép. Ezt herceg Nedbal is így tartja jónak. Ő ismeri a kormányzati eszközöket. Meg a királynő is helyesli.

— Felség — mondta a lázadó negyedszer is s a hangja most már kacagott. — Hát élni fogok felség!

A király, mintha elfáradt volna. Hanyatt dőlt az egyik fotel süppedékes támláján s unott ráncok futottak le szája körül.

— Nem értem — mondta kedvetlen mozdulattal — ezt a rettentő nagy életörömet.

— Egy király? — csodálkozott őszintén, jókedvűen a lázadó.

— Egyszer megkérdeztem herceg Nedbalt: mondja Nedbal, szeret maga élni? Hát tudja, nem szívesen kérdek valamit herceg Nedbaltól, mert neki mindég megvan a szája körül az a föltétlen lojális mosoly, amiről azt se tudja az ember hányadán legyen vele. Ha szól valamit, előbb mosolyog s ha hallgat, akkor is mosolyog. Általában az udvarnál mindenki mosolyog. De legkivált Nedbal. Valóságos tökélyre vitte a mosolygásban. Szinte meg se mozdul a szája és mégis mosolyog . . . Vagy talán nem is mosolyog és csak én látom úgy? Szóval megkérdeztem tőle: Nedbal, szeret-e maga élni? . . . És mit gondol, mit válaszolt a herceg?

A király sápadt homloka ráncokkal lett tele. Szeme aggodalmasan nézett föl. A lázadó csaknem elnevette magát, de azért komoly maradt.

— Sejtelmem sincs felség.

— Igaza van. Engem is egészen meglepett. Képzelve, egy szóval felelt: szeretek. Azt mondta, amit maga. A herceg Nedbal . . . Tulaj-

donképen maguk egészen egyforma emberek. Csak maga nem mosolyog örökösen. S ez jobb szeretem. Így mintha jobban látnám a szemét.

A lázadó szótlamul nézett a királyra.

— Az adjutáns is szeret élni . . . Ezt még csak értem. Neki nincsenek gondolatai. Minek is volnának? . . . De hogy még a komornyik is? Lássa ezen igazán csodálkozom. Az ilyen embernek egész mindegy lehet, él-e, vagy nem? Ő meg azt felelte: csak egyszer élünk felség . . . Ilyen képtelenség! Hát amíg nem élt? Lássá, sokszor jutott már az eszembe, hogy amíg nem voltam, pár millárd esztendőn keresztül, soha se gondoltam arra, hogy legyek s amióta vagyok, csaknem mindennap csodálkozom, minek is az egész? Meg tudja ezt érteni?

— Én azt hiszem, egy királynak van mént élnie.

A király tétován ingatta a fejét.

— Tulajdonképen még ez is fölösleges. Hiszen a Nedbal mindent elvégez. Meg az alkotmányos formák. Egyszer megszámláltam: 3200 emberrel kellett egy hét alatt kezét fognom. Hisz ez szörnyű! Kezdetben még szívesen jelentem meg a nép előtt. De amióta maguk azt a bombát dobatták elé . . .

A rab elmosolyodott.

— Már maga is mosolyog — mondotta bosszúsan a király.

— Csak arra gondoltam felség, mennyire megható az a könnyedség, amivel ezt az emléket felidézi.

A király mintha nem is hallotta volna.

— Mént szeretnek olyan nagyon élni? Ha nem félnék úgy a haláltól, már régen meghaltam volna.

— Én meg azért szeretnék élni, mert nem félek a haláltól . . . Ha én király volnék . . .

A király érdeklődve kapta fel a fejét.

— Érdekes! Ha maga király volna . . .

— Bocsánat felség, ez csak röpke gondolat volt, mely áthangzott a valóságba. Nem szokásom az ábrándozás.

— De, de, csak folytassa. Ez engem nagyon érdekel. Ha maga király volna?

A rab kiegyenesítette törzsét. Szinte kevélyen. A hangja is megkeményedett.

— Én adjak tanácsot? A lázadó?

— Ez mindenestre eredeti. Amit Nedbal mondana, azt már kívülről tudom úgyis.

— Hát felség — s a lázadó a székről felállva, egészen a király elé lépett — ha én király volnék, azzal kezdeném, hogy kidobnám a Nedbalt.

— Nedbal herceget? — szörnyülködött a király.

— A Nedbalt. Aztán a királynő őfelsége korlátlan hatalommal rendelkeznek — egy udvari bál fölött télen s egy gardenparti fölött nyáron. De államügyekben egyedül én gondolkodnék, akarnék, elhatároznék, én a király, a magam fejével. Szétfeszíteném ezeket a szűk

kereteket — s a tapétás falakra mutatott — összemorzsolnám az alkotmányos formákat és nem fognék kezét 3200 emberrel egy héten . . . Én ezt tennem felség.

A király ijedten nézett rá.

— De hiszen magát talán mégis fel kellene akasztatnom?

A lázadó mélyet lélegzett.

— Felséged tanácsot kért tőlem.

— Bocsássa meg, ez is csak röpké gondolat volt, mely áthangzott a valóságba. Mint az öné. Nem kell komolyan venni.

— Felség, remélhetem, hogy elbocsát már?

A király sokáig hallgatott, aztán félig nyitott szempillák alól felnézett a lázadóra.

— És mi volna, ha én magával ruhát cserélnék? Azokkal a bilincsekkel együtt.

— Akkor én volnék a király — felelte a lázadó nagyon nyugodtan.

— Mondja, akarná? — kérdezte nagyon izgatottan a király.

— Vállalnám — felelte megfontoltan a rab.

— S akkor maga volna a király s én volnék a rab. De — s a király bizalmatlanul nézett a lázadóra — maga olyan különös ember. Maga még képes volna felakasztatni engem.

Az íróasztal lapján egy írás feküdt. A kegyelmi irat. A király lassan az asztalhoz lépett s az irat aljára oda írta a nevét.

— Így — mondta megnyugodva s a tollat az asztalra ejtette.

— Azt hiszem, jó cserét csinálók. Csodálatos lehet a maguk élete.

A lázadó csak nézte a királyt és hallgatott.

Aztán hosszú percek múlva tompa morgással jelzett az adjutánsi szobában a villamos csengő.

— A felség — suttogta az adjutáns s besurrant a félig nyitott ajtón.

Mindenki beleremegett.

A két fegyőrnek várakozásban ellomhult teste kiegyenesedett megint.

Aztán újabb percek múlva kilépett a rab. Mint az előbb. Lehajtott fejjel, csörrenő bilincsekkel csuklója felett. — A két fegyőr szorosán melléje állt.

A tábornok kinyújtotta nyakát a sűrű aranyozású gallérból, amint utánuk nézett.

— Originális! Ez a példátlan hasonlóság! Ófelsége magas személye és egy ilyen alpári ember?!

A termen herceg Nedbal főudvarmester sietett keresztül. A Tábornok vigyázza egyenesedett s a többiek felálltak mély meghajlással. Egy idősebb hölgy, talpig fekete selyemben, féloldalt fordított, kedveskedő arccal sietett eléje s pár lépést tett mellette. A főudvarmester meg se állt. Összehúzott homlokkal pár szót mondott halkán. A feje meg se mozdult, úgy tolta el hideg mozdulattal a feléje nyújtott papirlapot. A fekete ruhás nő zavart alázatossággal hajlongott s visszatípett helyére. Ott összehúzódott olyan kicsivé, amint

csak tellett s szénvedő arccal a menyezetre nézett. A többiek a föld felé mosolyogtak.

Herceg Nedbal pedig bejelentés nélkül lépett át a királyi szoba ajtaján.

A lázadó az ablakban állt, mint előbb a király. Néha megrándította vállát a szoros tábornoki atilla alatt. „Kissé szűkre szabták ezt a ruhát“, gondolta magában.

Herceg Nedbal betette az ajtót s néhány lépést tett előre.

— Felség — mondotta az udvari hódolat hangsúlyával, de hátrazottan.

A lázadó meg se fordult. Az ablaknál állt tovább, kissé szétterpesztett lábakkal. Valami különös ütemű dalt fütyörészett.

— Felség — ismételte a herceg, most már türelmetlenül.

— Nedbal? — kérdezte a lázadó nagyon könnyed hangon, anélkül, hogy megfordult volna s nyomban utána tovább fütyülte az előbbi dalt.

A herceg sűrű szemöldöke idegesen megrándult.

— Felség — kezdte emelt hangsúllyal.

— Nos? — sürgette a lázadó s még közelebb hajolt az ablakhoz, mintha éppen valami érdekes mozzanat ragadta volna meg a figyelmét.

— Úgy látom, — kezdte újból a főudvarmester — hogy e pillanatban az államügyek nem érdeklik felségedet.

A lázadó hirtelen megfordult. Gúnyos, átható tekintettel nézett a főudvarmesterre. „No lám, ez a Nedbal, hisz ez most nem is mosolyog“, gondolta magában.

A főudvarmester csodálkozva nézett.

— Nem értem felség — mondotta bosszúsán.

— Mondja Nedbal, mért nem mosolyog mostan? Hiszen maga mosolyogni szokott?

— De felség!

— Sőt akkor is, ha bántani akar. Én azt hiszem, még álmában is mosolyog. És most nem. Furcsa.

— Mért mosolyogjak felség? — s a hangjában tiltakozás emelkedett fel a további évődés ellen.

— No mert a mosoly az alkalmazkodás művészetének legfőbb eszköze. Egy mosoly ráncában mindég elfér néhány ki nem mondott vélemény. A mosoly gyilkos fegyver is lehet. Hiszen maga tudja, herceg. De mintha elfáradt volna. Már nem mosolyog. Mondja Nedbal, nem volna szüksége egy kis pihenőre?

A lázadó jól ismerte ezt az arcot. Sokszor elüvöltötte népgyűlések szószékein: „herceg Nedbal a zsarnokság fővezére!“ — És sokszor találta magát szembe vele, amikor akaratának kész műve valami akadályon összeomlott. Ő volt a legveszedelmesebb ellenfél. Kemény, okos, átható szemű ember. És most itt áll előtte. Három lépéssel előtte. A király előtt!

— Felség, ha ez a célzás azt jelenti, hogy mincs szüksége további szolgálataimra . . .

A lázadó arca elkomorlyodott. „Hogy is van hát — gondolta magában. — Hiszen ez a Nedbal mégis csak az az ember, akire itt nékem szükségem van. Egy ember, aki nem fél és meg nem áll. Az én emberem.“

— Nem herceg — mondta aztán leereszkedő jóindulattal — csak szeretném, ha ezután is mosolyogna, tudniillik, amikor én is mosolygok és nem mosolyogna, ha én komoly vagyok.

A herceg meghajította magát.

— Tehát az államügyek? — kérdezte a lázadó.

— A kegyelmi irat miatt... Az igazságügyi hatóságok ugyanis a kivégzés minden külsőségét előkészítették. Az elitét félóra mulva a vesztőhelyre lép s ott fogja tudomásul venni felséged kegyelmi tényét.

A lázadó az íróasztalhoz lépett. Lassan felemelte a fehér papírlapot, amit néhány perccel előbb X. Nikodémusz király írt alá. Összehúzott homlokkal végigolvasta minden szavát s mikor a végére ért, a feltartott papírlapon keresztül visszanezett a hercegre.

— Nem fogja.

Ez a két szó olyan nyugodtan és érzelmetlenül hangzott el, minden hangsúly nélkül, hogy a herceg az első pillanatban meg sem értette, aztán meg nem akart hinni a fülének.

— Nem értem, felség.

A lázadó hosszában kettétépte a papirost, majd a széttépett szeleteket egymásfelé téve, még egyszer. És a szőnyegre szórta valamennyit.

— Nem fogja tudomásul venni, mert nem kegyelmezek meg.

A főudvarmester hangja élesen felcsattant.

— De felség! ez már keresztülment az elhatározó szervek összes retortáin.

A lázadó a herceg elé egyenesedett.

— Itt csak én határozok. Ez királyi jog.

A herceg megdöbbenve nézett rá.

— Felség — mondta akadozva — nem is volna államrezon kivégeztetni egy embert, akinek az összeesküvésben való részessége nem is bizonyos és amellet annyira népszerű.

A lázadó az asztalra sújtott nyitott tenyerével.

— Hát nem énti herceg, hogy én nem az embert végeztetem ki, hanem az eszmét, mely felmerészkedett idáig, egész a királyi trón magasságáig? Én, herceg, elrettentő és félelmetes példát akarok statuálni.

A főudvarmester olyan hirtelen tette össze két kezét, hogy azok halkán meg is csattantak. Bátortalan kis tapsféleképen. És szeretett volna hátrálni, körüljárni a királyt, jól szemügyre venni tetőtől-talpig. De meg se moccant. Csak a szíve vert hangosabban.

— Mi ez? Talán fél bizony? Ó, herceg Nedbal? A királytól?

Valami ilyesmi történt herceg Nedballal. Egyenesen állt, parancsra-leső szemmel s nagy benső, ösztönös engedelmisségben lágyult meg a hangja.

— Csupán arra bátorodom figyelmeztetni felségedet, hogy a királynő öfelsége e kegyelmi tény által óhajtotta a tömegek rokonszenvét maga iránt hangolni. S méltóztatik tudni, hogy a királynő...

— Tudom Nedbal, a királynő szép és hiú asszony.

— De az akarata . . .

— Ej! ilyet nem ismer az alkotmány. Majd gondoskodni fogunk valami veszélytelen és ártatlan játékról, amiben kedvére kifuthatja magát. És ha ez se használ nagy életösztönének, le fogom törni kemény kézzel. Én mondom herceg, az asszony is paripa, a legféktelenebből lesz a legkezeesebb. Csak lovas kell hozzá.

A főudvarmester elmosolyodott. A lázadó visszamosolygott rá. Szerette volna szétfeszíteni a karját; nagy izmos életöröm mámorában. Majd fölnevetett vidáman harsogva.

— Hogyisne! asszonyok fognak kormányozni minket. Olyan aztán nincsen.

Újból összenevettek.

— És a nép? — kérdezte a főudvarmester ismét elkomolyodva. — Lázadásoktól tarthatunk.

A lázadó szája haragosan elferdült.

— Kartács és szurony az elégedetlenkedőknek! Csak egy hatalom van: a föltétlen! Mi nem tárgyalunk és nem alkuszunk, mi betöltünk minden partot a hatalom erejével. Herceg! a nép fegyelméletlenségében szétszórt cézári erők rejlenek s nyomban egységbe állanak minden gyöngeség előtt.

A herceg helyeslően bólintott:

— Ez az ortodox kormányzati elv az én meggyőződésem is. S ha felséged vállalja . . .

— Én nem szoktam semmit félig csinálni. Csak bátran. Teljes bizalmam önben.

S ugyanakkor az állami fogház főkapuját felnyitották s szuronyos katonák sorfala közt megindult a bilincsbevert király. A tömegek elnémultak amerre elhaladt s ő mosolyogva ment, szelíden forgatva fejét, jobbra-balra. Tetszett neki a szótlan népszerűség, mely a szívekből áradt feléje. „Máskor — gondolta magában — azért állnak sorfalat körülöttem, hogy ne legyen bántódásom, most, hogy meg ne védhessenek.“

Aztán az örömváltásra gondolt, ha majd megjön az utolsó percben a királyi leirat. Közben felnézett a palota ablakába, ahol a lázadó állt s barátságosan feléje biccentett a fejével. „Szegény ember, mennyi baja lesz még a herceggel“.

Az emberekben megdermedt a vér.

— Még a királynak is felköszönt. Utoljára. Ó! szegény.

A lázadó a nyitott ablakban állt, összefont karokkal, mozdulatlanul, mint egy bronzalak.

A király már fellépett a vesztőhelyre. A bíró az ítélet szövegét olvasta:

Akkor a lázadó hirtelen megfordult s visszalépett az ablaktól. A királynő állott előtte.

— Maga megcsalt, maga hazudott.

Fekete asszony volt. Még mondani akart valamit, de keskeny szája kerekre nyílt s mint vérpiros folt izott fehér arcán. Ruhája kifeszült karcsú teste fölött és sötét szeme megvetéssel sújtott a lázadóra.

Az gyönyörködve mézezt rá. Karbafont kezekkel.

A királynő ágaskodott, emelkedett, szavakat nemtaláló haragos lihegésben.

— Szép — mondta a lázadó mosolyogva. — Szép ez az asszony.

A királynő levegő után kapkodott.

— Kérem ne tréfáljon velem . . . Ha maga briganti vezér volna, aki semmiből tört fel volna ide, mint valami Napoleon, még csak értem ezt a szöszegést . . . De született király, első úr és gavallér?

A lázadó tovább mosolygott.

— Mint egy párduc!

— És ha én is az állatvilágból venném liasonlatomat, azt felelém: gyáva nyúl! Úgy látszik megint ráparancsolt valaki. Alighanem az a Nedbal. Az a sötétlelkű Nedbal.

— Gondolja?

— Hát tudja az a lázadó, ott lenni . . . Az legalább férfi . . . Különb király, mint egy ilyen ember! A király! A nép ura és az enyém!

A lázadó felnevetett.

— Ha tudná, hogy milyen igazat mondott.

A királyné arca hirtelen elcsöndesedett. Sötét szeme kutató figyelemmel mélyedt a lázadó szemébe. Lassan egész eléje lépett. Valami sejtélem villant át homlokán.

— Á! — kiáltott fel halkán.

Majd kitekintett az ablakon s két tenyerét szörnyülködő kiáltással kapta az arca elé. Reszketve mutatott a térre.

— Az uram! A király!

A lázadó mögötte állt, egész közel. Szeme élesen felvillant, két keze leszorította az asszony csuklóját s áthajolva vállán, megcsókolta száját.

— Ilyen asszony! Párduc!

A királyné szétzilált hajjal kitépte magát.

— A lázadó! Segítség a lázadó!

— Hallgasson! — kiáltott rá a férfi s a királyné kezét megragadva, térdre kényszerítette maga előtt.

— Itt csak én vagyok az úr, parancs, király! — mondotta fenyegetően a harag mélyéből.

A királyné felszisszent s kicsivé kuporodva omlott össze a földön.

S odalent a király csodálkozva jártatta szerteszét elrémült szemét. Valami szörnyű felismeréssel és mégis hitetlenül. A mozgóképteátrumok is eszébe jutottak, ahol ő is látott hasonló jeleneteket, de azok jól végződtek. „Mi történik itt tulajdonképpen?” A hóhér hirtelen nyaka köré dobta a hurokot. „Nem, ez lehetetlen, ez csak tréfa.”

— Emberek, én vagyok a ki . . .

De már nem mondhatta tovább.

Egy távoli utcasarkon felüvöltöttek az emberek. Az ordítás és dobogás vad zsvijába egyenletesen kattogni kezdett a gépfegyver.

A királyné megremegett a földön. Félve és borzongva simult a lázadó mellé, feje alázatosan emelkedett feléje.

— Vége a forradalomnak — mondta tompán a lázadó.

A királyné öt újja körülsímogatta a lázadó kezét s szorosan megkapaszkodott benne. Az lassan lenézett rá. Sajnálkozó gyöngédséggel símogatta fejét, mint valami megjuhászodott állatét.

— Hidd el — mondta melegen — az élet edzi az igazi királyokat.

S a királyné nedves ajka a lázadó kezére tapadt. Könnyei is odahullottak. Először halk, aztán kitörő sírás rázta testét.

— Ó! te kegyetlen, te erős ember.

Sírt, de szíve már új mámor lázában dobogott.

(Budapest.)

Szitnyai Zoltán.